

Я не був учасником семінару, на якому розглядали питання проектування машини "Київ", і не знаю, що тоді працювало, а що — ні із запропонованої *В.М. Глушковым* теорії. Мабуть не багато, бо й мої опоненти пишуть: "Розуміючи обмеженість тогочасної структурної теорії автоматів як інструмента проектування, в наступні роки він запропонував оригінальну модель обчислювальної машини у вигляді багаторегістрового мікропрограмного автомату з періодично-визначеними перетворюваннями на регістрах та двоосновної алгебри алгоритмів для його специфікації". Наступні роки треба розуміти як ті, що були після того, як *В.М.Глушков* опублікував "Синтез цифрових автоматів" і одержав Ленінську премію, бо у цій книжці згаданої моделі немає. І не дивно, бо ця модель до теорії автоматів можна віднести хіба що за те, що у її назві автор вжив термін "автомат". Але навіть якщо до праць *В.М. Глушкова* з теорії автоматів додати і цю модель багаторегістрового мікропроцесорного автомату, ніде, жоден конструктор ЕОМ не сказав, що ця теорія була для нього тим інструментом, який допоміг йому створити ЕОМ. А вже *В.М. Глушков* твердить: "Я вирішив перетворити проектування машин з мистецтва в науку ... І найголовніше — на відміну від результатів Кліні, я розвинув теорію, спрямовану на реальні задачі проектування машин" (підкреслення моє — *М.К.*). Виникає питання, чи вирішив *В.М. Глушков* поставлене перед собою завдання, чи розвинув він теорію, спрямовану на реальні задачі проектування машин? Мої опоненти вважають, що виконав, і, щоб переконати у цьому інших, пишуть товсті книги про парадигми та ідеї академіка *В.М. Глушкова*. Я вважаю, що ні! Немає такої праці у Глушкова, де викладено цю теорію, "спрямовану на реальні задачі проектування машин". Зрештою, де ті машини, які були створені завдяки цій теорії? Повторюю ще раз, що жоден конструктор ЕОМ, ні в СРСР, ні за кордоном не сказав, що теорія *Глушкова* допомогла, або хоча б полегшила йому створити машину. Наші громадяни хотіли б не читати книги про парадигми та ідеї, а побачити їх втіленими в сучасних комп'ютерах, які ви-

пускаються нашими заводами. А якщо цього в нас нема, і ми змушені купувати комп'ютери закордонні, то завдання, яке проголосив *В.М. Глушков*, приступаючи до досліджень у галузі інформатики, він не виконав (Ред. — за об'єктивних причин, які піднімають і питання ролі особистості в історії науки, оскільки після смерті *В.М. Глушкова* не знайшлося послідовників, які б це завдання виконали). Я не збираюся розпочинати дискусію на цю тему на сторінках науково-популярного журналу, її треба вести ширше і на фаховому рівні. Це питання значно глибше за зауваження про те, що у *В.М. Глушкова* немає важливих праць у структурній теорії автоматів.

(Ред. — публікацією відповіді професора *М. Кратка* на листи рецензентів журнал завершує цю дискусію, з якої видно, що й автор статті, й рецензенти, і читачі глибоко поважають розробки академіка *В.М. Глушкова*, як і високо оцінюють непересічні заслуги Віктора Михайловича перед світовою наукою і державою. Стаття *М. Кратка* стосувалася, головним чином, історії розробок раннього періоду розвитку цієї галузі в Україні.)

Здається, я відповів на всі звинувачення, великі та малі, які виставили мені *Б.М. Малиновський* та *О.А. Лещевський*. Ст. викладач кафедри філософії НТТУ "КПІ" *В.Д. Піхорович* знайде тут відповіді і на кілька його закидів. Інші, надумані й породжені його фантазіями, у яких важко знайти логіку, лишаю без відповіді. На завершення хочу додати, що жодну популярну статтю не можна вважати переписуванням історії і, тим більше, вона не може спотворити чи перевернути її. Історичний процес — об'єктивний процес, він не залежить від того, як опісля описав його той чи інший автор. Коли події чи особа, про які йдеться, не дуже віддалені від сьогодення, до їхнього висвітлення часто додаються емоції. Буває, одному не подобається те, про що говорить інший, хоч воно не суперечить тому, що було насправді. Не варто сприймати примітки до популярної статті надто емоційно. Час розставить все на свої місця.

Мирослав Кратко, доктор фіз.-мат. наук, професор Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, лауреат премії ім. С.О. Лебедева НАН України, м. Луцьк, 11 квітня 2011 р.

Точка зору ПРО ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ

УКРАЇНСЬКИМ ПОЛІТИКАМ
ПРО КАНАДСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

2-го травня ц.р. відбулись у Канаді незвичайні вибори до федерального парламенту (за конституцією вибори мусили відбутись у 2012 р.). Провідник опозиції, *Михайло Ігнат'єфф*, використав нагоду, щоб публічний інформаційний центр дізнався про планований урядом закон перед тим, як уряд повідомив про нього парламент. На відміну від України, в Канаді члени уряду є членами парламенту. Під ту пору Прогресивно-консервативна партія під проводом *Степана Гарнера* була в меншості й була при владі "з ласки" опозиції. За допомогою двох менших опозиційних партій: Нових демократів (соціалісти) і Партії Квебеку, *Ігнат'єфф* повалив консервативний уряд, і почалась передвиборча кампанія. У публічних дебатах провідників найменш умілим видався *Ігнат'єфф*. Мов пошкоджена грамофонна платівка, він постійно повторював, що *Гарнер* хотів обдурити парламент, — для 4-ох мільйонів канадців, які слідували за дебатами по телевізору, цього було замало, й початковий розрив на 5% на користь консерваторів (35% до 30%) подвоївся до 10% (37% до 27%). Але несподівано, як для політиків, так і для самих виборців, появився новий конкурент на владу. У дебатах найкращим виявився про-

відник Нових демократів, *Джек Лейтон*. За тиждень перед днем виборів популярність Нових демократів зросла з початкових 11% до 30%, а популярність лібералів впала до 22% і консерваторів до 35%. Можливість перемоги *Лейтона* змусила *Гарнера* й *Ігнат'єффа* присвятити всю увагу критичі програми Нових демократів, яка обіцяла великі витрати на соціальні потреби. Їхній аргумент — витратність Нових демократів призведе до економічного провалу країни.

Настало 2-ге травня, день виборів. Стало відомо, що політичне "цунамі" провалило не тільки Партію лібералів і Квебеку, але й саму політичну традицію Канади. Отже, Ліберальна партія втратила 43 мандати (із 76 до 33), а Партія Квебек — 44 мандати (із 48 до 4). Переможцями стали консерватори й нові демократи. Перші здобули більшість у парламенті (167 мандатів), другі стали офіційною опозицією (104 мандати).

Дуже серйозних соціальних змін може зазнати політична структура Канади. До цих виборів лиш дві партії, Консервативна (права) й Ліберальна (центристська) формували політику країни; одна створювала уряд, а друга — почергово опозицію. 2-ге травня вперше в історії Канади створило поляризацію владних структур. Офіційною опозицією стала Партія нових демократів (ПНД), й лише майбутнє покаже наслідки цієї зміни.

Все-таки найбільш серйозною є небезпека політичних наслідків майже цілковитого зникнення Партії Квебек з федерального парламенту. Регіональна Партія Квебек втратила своє становище речника Квебеку, але ідея "спеціального становища" провінції Квебек у канадській федерації не втратила своєї важливості. Носієм ідеї стали 42 депутати ПНД, яка є всеканадською партією. Не буде для *Джека Лейтона* легким завданням зберегти єдність усередині парламентської фракції, а її розвал призвів би до серйозних потрясінь цілого парламенту.

Залишилось передати тільки заяви провідників партій по завершенні виборів. Починаю від *Гарнера*. Подякував виборцям за довіру, співпартійцям за труд, який вони вклали у передвиборчу кампанію, а тоді звернувся до *Ігнат'єффа* та визнав його кампанію чесною (*fair*). Лейтона привітав з його перемогою, визнав ідеологічні різниці між двома партіями й для добра Канади обіцяв знайти компроміс у їхніх ідеологічних розбіжностях. *Лейтон*, виразно вражений розміром перемоги ПНД, запевнив народ, що боротиметься у співпраці з партією влади та іншими партіями за покращання життєвого стандарту біднішої верстви населення та ефективну медичну опіку для кожного канадця. Провідник Партії Квебек, *Дисепте*, привітав Лейтона з перемогою його партії в Квебеку й висловив надію, що парламентська фракція нових демократів перебере на себе обов'язок захищати права Квебеку у федерації. В цілому, мені приємно заявити, що у заявах переможців я не відчув крихітки хвальби, а переможені не намагались обвинувачити переможців за нечесні дії.

Написане я передаю для українських політиків, політиків моєї Батьківщини, зі зверненням передумати написане з позиції добра для країни, доля якої перебуває в їхніх руках.

*Степан Ільницький,
м. Торонто, Канада,
11 травня 2011 р.*

ПРО ЖУРНАЛ "СВІТОГЛЯД"

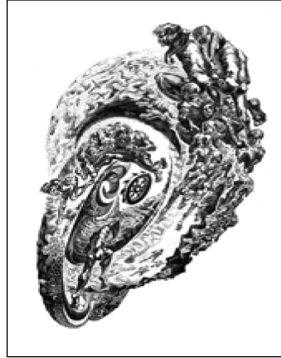
*Шановна редакціє,
хочу висловити думку щодо залучення фонових ілюстрацій, бо такий варіант не здається мені бажаним.*

Справа в тому, що тісне суміщення текстового і живописного матеріалу породжує у читача досить складну психофізіологічну проблему. Існують певні особливості сприймання різних матеріалів. Текстовий нібито сприймається переважно лівою півкулою мозку, художній — правою. Перший зчитується послідовно — рядок за рядком, другий — інтегрально. Коли читачу запропоновано тісну суміш того й іншого, виникає внутрішній конфлікт, що потребує від нього досить великих зусиль, щоб відфільтрувати потрібну інформацію. Ось переді мною "Світогляд" № 6 2009 року. Сторінки 68-73, 76, 78 ілюструють саме таку ситуацію. Деякі місця тексту важко або майже неможливо дешифрувати.

Взагалі, "Світогляд" виглядає чудово, екстра-клас, як справжній витвір поліграфічного мистецтва, але коли натрапляєш на місяця, де суміш різних компонентів надмірно тісна, то це трохи бентежить.

*З щирою пошаною, Октавіан Ксенжек,
доктор фіз.-мат. наук, професор,
Ваш автор і читач,
м. Дніпропетровськ, 29 березня 2011 р.*

НАШІ ПОМИЛКИ Й НЕДОГЛЯДИ

У статті *Андрія Білоусова* на тему "Світова мистецька Дантеана у дослідженні Ольги Петрової" ("Світогляд" №5, 2010) під ілюстрацією на с. 78 потрібно читати так: "Ольга Петрова. III пісня—"Нікчемні" (Пекло). Ілюстрація (літографія). 1970-1974 рр. Державний музей книги та книгодрукування; Лондон, Британський музей, бібліотека (Видання: Харків: "Фоліо", 2006)".

Подано автором статті у листопаді 2010 р.

У статті *Ісаака Трахтенберга* на тему "Роздуми, сумніви, емоції лікаря, дослідника, письменника. Пам'ятні нотатки про творчість Миколи Амосова" ("Світогляд" №2, 2011, с. 6-11) на с. 11 потрібно читати так: "Велика подяка їм та іншим, що брали участь у підготовці видання і, перш за все, *Катерині Миколаївні Амосовій*, яка була головним його ініціатором...".

Надіслано автором статті 27 квітня 2011 р.

У статті *Валерія Солдатенка* "Павло Скоропадський і доля Гетьманату" ("Світогляд" №4, 2011) у підписі автора на с.44 потрібно читати — директор Українського інституту національної пам'яті. На с. 52. в посиланні 19 на книгу "Гражданская война на Украине, 1918-1920 г. Сб. док. и матер. — К., 1967.—Т. I.— Кн.1." пропущено посилання на с.145 цієї книги. Посилання 40 треба читати так: Винниченко В. Відродження нації. — Ч. III. — К.-Відень, 1920. — С.163-165.

Надіслано автором статті 28 липня 2011 р.

Шановна редакціє,

у статті "Патент на атомну бомбу" *Ю. Раянока* і *В. Андрианова* ("Світогляд", №5, 2011) при перекладі з російської було допущено, на мій погляд, не зовсім правильне вживання специфічних ядерно-фізичних термінів. Мені не відомо, чи існують специфічні ядернофізичні словники, якими можна скористатися, тому висловлю свою думку з цього приводу.

Ядерна зброя і ядерна енергетика постали на фундаменті фізичного явища, названого *поділом ядер* (російською — *деление*, англійською — *fission*). В українській іноді вживають *ділення*. Можна погодитись, що обидва терміни мають право на життя. Але не *розділення*. Бо розділення — то *сепарація*. Поділ — це коли ядро ділиться навпіл. *Розділення* — коли атоми одного гатунку відділяються від інших.

Проблема створення ядерної вибухівки почалася з науково-технічної проблеми збагачення природного урану на ізоотоп урану-235, бо тільки з нього можна зробити бомбу. Це збагачення реалізується шляхом *сепарації* (на наш погляд, найкращий термін, хоч і запозичений). Мається на увазі розділення природної суміші ізоотопів урану-235 та урану-238. В природній суміші урану-235 усього 0.07%. В ідеалі — поділити суміш так, щоб ядра урану-235 зібрати окремо від урану-238. Цей процес іноді називають "*розділенням*". Але краще "*збагаченням*".

*д.ф.-м.н. Ю. Раянок, член редколегії і автор,
м. Харків, 24 жовтня 2011 р.*

*Розділ "Нам пишуть" підготували
Олена Недибалюк і Оксана Галелюка*